

Udenrigsministerens Beretning til Ministerraadet

13. August 1872.

Udenrigsministeriet, 13. August 1872.

Naar tidligere gjentagne Gange Spørgsmaalet om at opfordre den preussiske Regering til at opfylde Pragerfredens Art.V har været bragt paa Bane i Ministerraadet har jeg gjort gjældende:

1. at man maatte være sig vel bevidst at naar et saadant Skridt gjordes, var en Afgjørelse af Sagen i den ene eller den anden Retning bleven nødvendig. Enten maatte den kgl. Regering da modtage en Løsning paa de Vilkaar som Preussen vilde opstille eller denne Magt vilde benytte Leiligheden til at erklære Art. V som bortfaldet. En simpel Tilbagevenden til den nuværende Tilstand, som Følge af at Danm. ikke troede at burde modtage Pr.s Tilbud, ville ikke længere være mulig,
2. at under disse Omstændigheder burde vi ikke gjøre noget saadant Skridt førend vi kunde ansee den pr. Regering saa vel stemt som muligt for at give Spørgsmaalet en nogenlunde tilfredsstillende Løsning; og
3. at den nuværende tyske Keisers Anskuelse ikke turde ansees for at være af den Beskaffenhed, at han selv i Tilfælde af Ruslands Understøttelse af vore Ønsker kunde antages at ville imødekomme disse indenfor de snævrere Grændser, hvorfor det altsaa efter min Formening vilde [s. 122](#) være nødvendigt, hvis ikke særlige Omstændigheder maatte forandre denne Formodning, hellere at afvente et senere Tidspunkt, hvorved jeg nærmest har tænkt paa et Thronskifte i Preussen.

Jeg behøver ikke nærmere at udvikle hvorfor jeg antager at en ny Regering i Berlin kunde vise sig mere imødekommende end den nuværende Keiser, og ligesaa lidet trænger det til nærmere Begrundelse at jeg antager at de Motiver der gjøre det særdeles ønskeligt for Danm. endelig at see Spørgsmaalet løst, ikke ere af en saadan Beskaffenhed at vi ikke skulde kunne vente paa en Løsning endnu i den sandsynligvis dog kun kortere Tid, der vil hengaae, før den ovennævnte Eventualitet indtræder.

Den forestaaende Keisersammenkomst i Berlin har imidlertid fremkaldt det Spørgsmaal, om herved ikke opstod en Leilighed, der vilde kunne benyttes med Fordeel til at hidføre en tilfredsstillende Løsning.

Det er ganske vist at Omstændighederne i saa Henseende i flere Retninger stille sig gunstigt. Paa dette Møde vil Rusland, repræsenteret ved Keiseren og ved Storfyrstthronfølgeren, paa den direkteste Maade kunne understøtte vore Ønsker, og der er ingen Grund til at antage at den østerrigske Keiser og Grev Andrassy skulde være derimod. Hensigten med Overenskomsten er utvivlsomt af politisk Natur, man vil sikkre Freden i Europa imod Frankrigs eventuelle Magtudvikling, og det vil derfor baade være naturligt at man foruden de større politiske Spørgsmaal tillige skjænker det slesvigske Anliggende nogen Opmærksomhed, og at man ønsker at den moralske Betydning, som den hele Demonstration skal have, forøges ved at Danmark sluttede sig til den paa en eller anden Maade. Dette vilde formodentlig i formel Henseende temmelig let kunne arrangeres derved at man underhaanden udvirkede en Indbydelse eller Opfordring for H. k. H. Kronprindsen til at møde Souverænerne i Berlin, ved hvilken Leilighed en Løsning af det slesvigske [s. 123](#) Spørgsmaal foreløbig kunde indledes, for da senere at

gjennemføres i en ordentlig diplomatisk Forhandling.

Men ikke destomindre stiller der sig efter min Mening overveiende Betænkeligheder imod en saa optimistisk Bedømmelse af Situationen. I den Henseende skal jeg gjøre opmærksom paa:

1. Mere end nogensinde ellers vil ved et saadant høitideligt Møde Danmark enten være nødt til at modtage, hvad der bydes det af Preussen eller maatte opgive Haabet om overhovedet at faae Noget tilbage af Slesvig. Bringes Spørgsmaalet frem paa et saadant Møde, vil enten Keiser Vilhelm strax afvise det som umuligt eller han vil angive visse Grændser, indenfor hvilke en Løsning efter hans Opfatning alene er mulig, og visse Betingelser, hvorunder han dertil vil være villig. I første Tilfælde er det meget lidet rimeligt, at de 2 andre Souveræner ville indtage en saadan Stilling til dette Afslag, at de senere under forandrede Omstændigheder kunne reise Spørgsmaalet paany, og i alt Fald vil det være ulige vanskeligere for en tilkommende preussisk Regering at gaae ind paa en for os gunstig Løsning, naar den nuværende Regering saa bestemt har afslaaet det. Naar dertil kommer at Kronprindsens Nærværelse i Berlin vil have henledet hele Europas Opmærksomhed paa Resultatet af dette marquante Skridt fra Danmarks Side, kan det ikke nægtes at Spørgsmaalet derved vilde have modtaget et Slag, hvorefter det neppe senere vilde kunne reise sig. — Man vil imidlertid hertil svare, at en simpel Afvisning fra Keiser Vilhelms Side ikke er rimelig og at man desuden paa passende Maade maatte sikre sig iforveien at der overhovedet hos Keiseren var Stemning for en Afgjørelse. Jeg vil derfor gaae over til at betragte den anden Mulighed, nemlig den at Keiser Vilhelm erklærer sig villig til en Overenskomst. En saadan vil imidlertid fra hans Side ikke kunne tænkes uden med Begrændsninger og paa Betingelser, og man kan være vis paa, at naar disse kun ikke overskride de videste Grændser, [s. 124](#) ville de andre Souveræner strax slutte sig til dem og med deres fulde Kraft presse paa den kgl. Regering for at bringe den til at modtage dem. Det er dem nemlig mindre at gjøre om, at Danm.s billige Fordringer tilfredsstilles, end derimod om at Spørgsmaalet finder en endelig Løsning, at deres Autoritet hos Keiser Vilhelm ikke skal synes svækket og at Mødet ikke skal forstyrres ved nogen Disharmoni. Og paa den kgl. Regering vil der desuden hvile det umiddelbare Tryk, at den foruden at staae ligeoverfor en collectiv Optræden af de 3 Keisere, heller ikke selv ret vel kan have sat et saa stort Apparat i Bevægelse, uden at Kronprindsens Reise medfører nogetsomhelst Resultat. Jeg troer derfor at turde sige med Sikkerhed at vi ved at gjøre det omhandlede Skridt voldgive Sagen til de 3 Souveræner eller rettere sagt overlade den heelt og holdent til Keiser Vilhelms Ene-Afgjørelse, hvortil de tvende andre Keisere ville slutte sig.

2. Hvad Keiser Vilhelm eventuelt kan ville tilbyde eller forlange, er ganske vist meget tvivlsomt. Men den kgl. Regering tør paa Forhaand ikke vente at Preussen dennegang skulde vise sig synderlig liberalere i Opfyldelsen af Art. V end Tilfældet var ved den tidligere Forhandling. Hverken Keiserens egne personlige Anskuelser eller de Stemninger, der idetmindste tidligere have været tilstæde hos hans militære Omgivelser eller endelig Fyrst Bismarcks Udtalelser lade nogetsomhelst Haab tilbage om at Als og Dybbøl, selv med militære Servituter, nu kunde blive dansk Eiendom. Det er maaskee mere muligt at man vilde give efter med Hensyn til Garantierne, rimeligvis i den Overbevisning at Dmk. ogsaa uden at have paataget sig særlige Garantier, vil blive nødt til at behandle de i Nordslesvig værende Tydske med særdeles Vaersomhed. — Men det ligger heller ikke udenfor Sandsynligheden at Pr. ikke vil blive staaende ved hvad det i 1868 ansaae for passende at forlange. Den kgl. Regering vil saa meget mere maatte være belavet paa at modtage Forslag til, samtidig med at det slesv. Spørgsmaal

[s. 125](#) løses, at knytte mere eller mindre politiske eller vidt gaaende commercielle Forbindelser med Preussen, som Keisermødet muligvis selv har til Hensigt at tilveiebringe en varig politisk Tilnærmelse mellem Deeltagerne. Jeg skal ikke videre gaae ind paa disse Eventualiteter, hvorom det er meget vanskeligt at opstille nogensomhelst Formodning, men det er nødvendigt at den kgl. Regering tager Muligheden af deslige Forslag med i Betragtning. Kun skal jeg derom tilføie at det ganske vist vilde være langt mindre betænkeligt om Resultatet vilde blive at Danm. traadte i et saadant Forhold til de 3 Magter end at det alene var med Preussen at en slig Forbindelse blev indgaaet. — Men hvor usikker enhver Formodning end i det Hele taget maa være om hvad Keiser Vilhelm maatte være villig til at yde og under hvilke Betingelser, saa troer jeg dog at den kgl. Regering maatte være beredt paa, eventuelt at staae ligeoverfor et Forslag, som indskrænkede sig til Haderslev og maaskee Aabenraa, i Forbindelse med yderligere byrdefulde Forpligtelser og vil man ikke for den Priis opgive Løvtet i Art. V, vil det efter min Mening være urigtigt at udsætte sig for det Tryk, som jeg i forrige Nr. har forestillet.

Under disse Omstændigheder seer jeg mig ikke istand til at tilraade at den kgl. Regering søger at blive repræsenteret ved det forestaaende Fyrstemøde. Alt hvad jeg kan tilraade er at man paa passende Maade søger at bevæge Rusland til at berøre Spørgsmaalet i Berlin og at afbryde dets Præscription. Dette burde formeentlig skee ad ikke-diplomatisk Vei og jeg haaber at Hs. Maj. Kongen vilde kunne være villig til at anmode Storfyrstthronfølgeren om at udtale til Keiser Vilhelm, Kronprindsen og Fyrst Bismarck at ligesom Rusland og han personlig lægge Vægt paa at Danm.s berettigede Fordringer tilfredsstilles, saaledes kan han ogsaa indestaae for at den kgl. Regering er gennemtrængt af det Ønske at komme i et godt og velvilligt Forhold til Preussen og kun venter paa at den keiserl. Regering skal tilkjendegive [s. 126](#) sin Villie om at gjenoptage Forhandlingerne om Opfyldelsen af Art. V. Skeer dette, kan det tænkes at Svaret gaaer ud paa at man i Berlin er villig hertil men ønsker at Hs. kgl. H. Kronprindsen skal give Anledning til Forhandlingernes Optagelse ved at indfinde sig i Berlin. I saa Tilfælde vilde jeg ansee det for rigtigt at en saadan Reise tages under nærmere Overveielse, men foreløbig maa jeg dog tilføie at efter min Formening vilde ingen Sikkerhed være tilstæde før man underhaanden var bleven gjort bekendt med Basis for den paatænkte eventuelle Forhandling, saavel med Hensyn til Territoriets Udstrækning, som m. H. t Garantifordringer, og alle andre eventuelle Hovedbetingelser, og først naar denne Basis da viste sig at være af den Beskaffenhed at den nogenlunde kunde tilfredsstille den kgl. Regering, burde man engagere Sagen ved at anmode Hs. kgl. H. Kronprindsen om at begive sig til Berlin.

Koncept med P. Vedels Haand. — Sml. Kriegers Dagbøger V, S. 244 f., og Hähnsen II, Nr. 873. — Udkast til en noget anden Redaktion af Beretningens sidste Stk., skrevet med Rosenørn-Lehns Haand, findes i P. Vedels efterl. Papirer (C. 2.).